

Калиновський Б.В., завідувач кафедри
конституційного та міжнародного права НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

Реформа місцевої публічної влади як фактор утвердження прав людини в
Україні

Головною метою конституційно-правової модернізації є насамперед розбудова України
як унітарної децентралізованої держави, а зміни, що

відбуваються останнім часом, свідчать про поступову демократизацію суспільного життя у напрямі побудови громадянського суспільства, утвердження прав і свобод людини і громадянина. На сучасному етапі здійснення конституційної реформи важливим питанням є врахування міжнародно-правових досягнень яку сфері прав людини, так і в сфері організації місцевої публічної влади у національне законодавство і практику її функціонування.

Досвід Європейського Союзу свідчить про необхідність розширення повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (села, селища, міста) та наділення їх відповідними фінансовими і матеріальними ресурсами. Крім того, досвід розвинутих зарубіжних країн, наприклад таких, як Великобританія, Федеративна Республіка Німеччина, Швеція, Польща говорить про те, що розвиток держави в усіх сферах суспільного життя, можливий за умови організації ефективного управління на місцях, шляхом забезпечення громадам повноцінного місцевого самоврядування. Саме ефективне місцеве самоврядування може реально забезпечити потреби людини. В цьому питанні вадливо досягти довіри людини до місцевої влади, і одночасно місцева влади повинна мати інструментарій реалізувати свої повноваження, які направлені в першу чергу на забезпечення прав людини.

Сучасна практика доводить, що без реформування організації місцевої публічної влади Україні важко говорити про розвиток громадянського суспільства, повноцінного та дієвого забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Немає сумнівів, що в нашій державі існують можливості удосконалення системи місцевої публічної влади. Саме тому головним питанням конституційної реформи є децентралізація.

Для сучасної України гостро стоїть проблема оптимізації взаємодії місцевого самоврядування з державною владою, в контексті якої сьогодні є вкрай актуальною низка питань, пов'язаних із самим феноменом самоврядування. Її гострота підсилена тим, що в сучасному світі наявні різноманітні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Це, з одного боку, магістральна тенденція зростання ваги місцевих об'єднань і, зокрема, територіальних громад у системі владно-правових і соціально-економічних відносин, спричинена істотними змінами в способах міжсуб'єктної комунікації. З другого боку, активізація місцевого самоврядування й перебирання муніципалітетами функцій обслуговування населення та інших, пов'язаних з майновими правовідносинами, тягне за собою виникнення нових форм і методів державного нагляду за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування, особливо у земельній та фінансовій сфері.

На виконання Концепції реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування, правову основу яких становлять вже чинні Закони України «Про співробітництво територіальних громад», «Про об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеві вибори» та інші законодавчі акти та їх проекти.

Цілком очевидним сьогодні є те, що місцеве самоврядування, в якому закладено глибокі традиції соборності, повинно бути відроджене на принципово новій основі і стати одним із фундаментальних принципів

будівництва вітчизняних інститутів демократії. Як свідчить досвід багатьох демократичних країн, раціональний розподіл повноважень і відповідальності на місцях між органами місцевої виконавчої влади та представницького самоврядування забезпечує найбільш ефективну взаємодію цих структур, засновану на вільному волевиявленні громадян і захисті ними своїх соціальних та економічних інтересів у межах закону.

Європейський досвід свідчить, що зміна територіальних меж муніципалітетів, укрупнення громад, їх злиття повинно вирішуватись законодавчим шляхом з урахуванням думки членів відповідних громад. Метою укрупнення громад має стати максимальне забезпечення надання оптимального обсягу публічних послуг. Саме місцеве самоврядування найближче знаходиться до людини, і надання доступних для жителя послуг сприятиме підняттю ваги і значущості місцевої влади.

У науковій літературі України неодноразово наголошувалося, що політика місцевого і регіонального розвитку має базуватися на загально визнаних європейських стандартах і засадах: децентралізації державного управління, деконцентрації владних повноважень, партнерства і кооперації зусиль місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, концентрації і раціонального використання ресурсного забезпечення, субсидіарності щодо надання державних і громадських послуг жителям.

Розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні має розглядатися у контексті її європейського вибору, активізації зусиль на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції, утвердженні прав свобод людини і громадянина. Це диктує необхідність прискорити проведення системних реформ, зокрема, конституційної, адміністративної та муніципальної, здійснення нової регіональної політики, трансформації адміністративно-територіального устрою на основі реалізації принципів Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування.